

behandles i dette skrift. Men Johannes Smith er ikke blot skaber af genren „små forløb“, hvis første samling placerede ham i Hasselbalchs kulturbiblioteks fine selskab. Også hans behandling af en række menneskelige problemer i og omkring erhvervslivet er et studium værd, og man får i tilgift en god portion af den stemning og tone, man kender fra „forløbene“.

Den foreliggende samling indeholder ti essays, hvoraf halvdelen har direkte sigte mod erhvervslivet, hvis folk kan hente megen visdom og sund udlægning i de småfilosofiske problemstillinger og forslag. Johannes Smith har en særegen evne til først at spidde situationer og indramme tilstande for dernæst at analysere dem, så vi rigtigt fatter problemernes rækkevidde og deres betydning for dem, de angår. Slet ikke så sjældent må man føle sig truffet, men da det sker på en venlig måde, får man ingen anledning til at blive fornærmet. Snarere efterlader læsningen en fornemmelse af det rimelige i en lille privat ransagning. Johannes Smith vil os det godt, men hans tro på at vi selv vil bidrage forekommer ikke alt for sikker. Det er vel endda tvivlsomt, om han selv tror, at de kloge, som ikke har nok i de meget nære mål, og som har stor virketrang i sig, virkelig kloge nok til indimellem at tvivle på værdien af det, de får ud af tilværelsen. Men under alle omstændigheder giver han os stof til eftertanke, og han serverer det i en skriftlig form, som kun de udvalgte mestrer, og som Jacob Paludan i sin tid kaldte en sproglig perlekæde.

Tre af stykkerne har været benyttet for som artikler i interne firmapublikationer. Det er „Din tilværelses vidner“, „Det vigtigste i en virksomhed“ og „Høg over høg eller lus mellem to negle“. Et fjerde – „Købt arbejdskraft eller et menneske“ har været holdt som radioforedrag, medens „Irrationalisme eller Har vi sære snegle nok her i landet?“ i en lidt anden skikkelse findes i Erling Nielsens essay-

antologi „Dansk skrivekunst“ og har været brugt som causeri på „Egelund“. De fem andre og deriblandt det, der har givet samlingen navn, er nye – og meget velkomne.
Børge G. Johansen.

Tore Browaldh: Företagaren och samhället, Bonniers, Stockholm, 1961, 151 s. S. kr. 16,50.

Når man som forfatteren er administrerende direktør for Svenska Handelsbanken og i øvrigt sidder inde med en omfattende teoretisk viden og megen erfaring fra perioder som vicedirektør i den svenske arbejdsgiverforening og chef for Europarådets økonomiske, sociale og kulturelle afdeling, må man selvsagt have gode forudsætninger for at delagtiggøre andre i velunderbyggede vurderinger og fremlægge synspunkter, der værd at lytte til. Hidtil har forfatteren gjort sin skyldighed gennem foredragsvirksomhed, og det er nogle af sine foredrag, han nu har bearbejdet og ladet udgive i bogform. Det er ikke sket uden betænkelse, for bogen stiller andre krav til sin forfatter end den lyttende forsamling til sin foredragsholder, og en bankmand har det med forsigtighed præcis som en borgmester. At han alligevel vovede pelsen tilskriver han i forordet den menneskelige svaghed for engang at se sit navn på en bogs titelblad. Dette lidt kokette forsvar for bogens tilblivelse kunne han nu have sparet sig. Dens ni afhandlinger kan godt klare for sig. Deres gedigne stof kan man ikke føle sig snydt med.

Bogens første del med fellestitlen „At orientera sig i samhället“ består af fire afhandlinger om virksomhedslederen i velfærdsstaten, hans stilling til og i den politisk-økonomiske debat, samfundsvidenskabernes betydning for ham og hans tro på og viden om den økonomiske politik. Anden del, „Inför sextitalet“ omfatter fem afhandlinger, hvoraf de fire beskæftiger sig med det svenske samfunds og erhvervslivs vilkår og muligheder i tres-

behandles i dette skrift. Men Johannes Smith er ikke blot skaber af genren „små forløb“, hvis første samling placerede ham i Hasselbalchs kulturbiblioteks fine selskab. Også hans behandling af en række menneskelige problemer i og omkring erhvervslivet er et studium værd, og man får i tilgift en god portion af den stemning og tone, man kender fra „forløbene“.

Den foreliggende samling indeholder ti essays, hvoraf halvdelen har direkte sigte mod erhvervslivet, hvis folk kan hente megen visdom og sund udlægning i de småfilosofiske problemstillinger og forslag. Johannes Smith har en særegen evne til først at spidde situationer og indramme tilstande for dernæst at analysere dem, så vi rigtigt fatter problemernes rækkevidde og deres betydning for dem, de angår. Slet ikke så sjældent må man føle sig truffet, men da det sker på en venlig måde, får man ingen anledning til at blive fornærmet. Snarere efterlader læsningen en fornemmelse af det rimelige i en lille privat ransagning. Johannes Smith vil os det godt, men hans tro på at vi selv vil bidrage forekommer ikke alt for sikker. Det er vel endda tvivlsomt, om han selv tror, at de kloge, som ikke har nok i de meget nære mål, og som har stor virketrang i sig, virkelig kloge nok til indimellem at tvivle på værdien af det, de får ud af tilværelsen. Men under alle omstændigheder giver han os stof til eftertanke, og han serverer det i en skriftlig form, som kun de udvalgte mestrer, og som Jacob Paludan i sin tid kaldte en sproglig perlekæde.

Tre af stykkerne har været benyttet for som artikler i interne firmapublikationer. Det er „Din tilværelses vidner“, „Det vigtigste i en virksomhed“ og „Høg over høg eller lus mellem to negle“. Et fjerde – „Købt arbejdskraft eller et menneske“ har været holdt som radioforedrag, medens „Irrationalisme eller Har vi særne snegle nok her i landet?“ i en lidt anden skikkelse findes i Erling Nielsens essay-

antologi „Dansk skrivekunst“ og har været brugt som causeri på „Egelund“. De fem andre og deriblandt det, der har givet samlingen navn, er nye – og meget velkomne.
Børge G. Johansen.

Tore Browaldh: Företagaren och samhället, Bonniers, Stockholm, 1961, 151 s. S. kr. 16,50.

Når man som forfatteren er administrerende direktør for Svenska Handelsbanken og i øvrigt sidder inde med en omfattende teoretisk viden og megen erfaring fra perioder som vicedirektør i den svenske arbejdsgiverforening og chef for Europarådets økonomiske, sociale og kulturelle afdeling, må man selvsagt have gode forudsætninger for at delagtiggøre andre i velunderbyggede vurderinger og fremlægge synspunkter, der værd at lytte til. Hidtil har forfatteren gjort sin skyldighed gennem foredragsvirksomhed, og det er nogle af sine foredrag, han nu har bearbejdet og ladet udgive i bogform. Det er ikke sket uden betænkelse, for bogen stiller andre krav til sin forfatter end den lyttende forsamling til sin foredragsholder, og en bankmand har det med forsigtighed præcis som en borgmester. At han alligevel vovede pelsen tilskriver han i forordet den menneskelige svaghed for engang at se sit navn på en bogs titelblad. Dette lidt kokette forsvar for bogens tilblivelse kunne han nu have sparet sig. Dens ni afhandlinger kan godt klare for sig. Deres gedigne stof kan man ikke føle sig snydt med.

Bogens første del med fellestitlen „At orientera sig i samhället“ består af fire afhandlinger om virksomhedslederen i velfærdsstaten, hans stilling til og i den politisk-økonomiske debat, samfundsvidenskabernes betydning for ham og hans tro på og viden om den økonomiske politik. Anden del, „Inför sextitalet“ omfatter fem afhandlinger, hvoraf de fire beskæftiger sig med det svenske samfunds og erhvervslivs vilkår og muligheder i tres-

serne. Befolkningens tilvæxt, forskydning og forbrug, industriens kapacitet og muligheder med henblik på markedsudviklingen, kapitalbehovet, penge- og finanspolitik og endnu flere spørgsmål sættes under debat, og et særligt afsnit vies den kemiske industri, hvis krav til forskning og investering rejser specielle problemer. I anden dels sidste afhandling gennemgås det største af alle problemer: „Krig eller samforstånd“.

Hvad indholdet af de fire afhandlinger med specielt sigte mod svenske forhold angår kan der på en række punkter let drages sammenligninger med danske problemstillinger, og i mange henseender vil forfatterens vurderinger og råd, som forøvrigt sammenfattende er præget af mere optimisme end angst, kunne tjene som gavnlige orientering også om den kommende udvikling i Danmark. Det er dog nok bogens første del og den sidste afhandling i anden del, der vil interessere dette skrifs læsere mest. „Företagaren i välfärdsstaten“ er således en meget mættet fremstilling af udviklingen på arbejdsmarkedet. Den spænder fra de grelle modsætningers tid til nutidens saglige og ret forsonlige drøftelser mellem arbejdsmarkedets parter, herunder arbejderorganisationernes tiltagende forståelse af virksomhedernes økonomiske problemer. Et af kendtegnene er at udtryk som storfinans, profit, udbytning og socialisering næsten er forsvundet fra parternes debat om løn- og arbejdsvilkår. Nu er det produktivitet, investeringsbehov og fuld beskæftigelse, der danner grundlag for drøftelserne. Lad det her være sagt, at man vel nok i Danmark på visse områder kan have vanskeligt ved at acceptere, at vi skulle være nået lige så langt som svenskerne hvad den økonomiske forståelse angår. Overenskomstforhandlingerne i foråret 61 var unægteligt ikke alt for egnede til at kunne jævnes med Browaldhs bedømmelse. Men i Sverige er man altså noget fremmeligere, og Browaldh går da også videre

og siger, at tiden nu må være moden til, at man også på andre områder må ophøre med talen om den størst mulige gevinst som virksomhedernes mål: „Den moderna samhällsvetenskapen har klart visat att individens handlande bestämmas av många olika motiv och värderingar. Tanken att näringslivets företrädare i och med att de driver en ekonomisk rörelse skulle uppges dessa värderingar och motiv för att uteslutande drivas av en önskan att ernå största möjliga vinst faller på sin egen orimlighet“. Det er godt at høre den slags ting af en mand af Browaldhs format. At tilsvarende synspunkter har været hævdet i dette skrift er det vel ikke ubeskedent at nævne.

En anden vægtig artikel er „Företagaren och samhällsvetenskaparna“. Her får man del i forfatterens praktiske erfaringer om den værdi, der for en virksomhedsleder ligger i kendskabet til andre discipliner end den økonomiske. Svarene på de spørgsmål, som i dag og i den kommende tid vil rejse sig i erhvervslivet, kan ikke hentes i den klassiske økonomis teser. Eksempelvis har sociologien og psykologien gjort det klart, hvor langt man befinder sig fra den oprindelige opfattelse af de store foretagenders ledere, og det er derfor nødvendigt for den moderne virksomhedsleder at basere sine vurderinger også på den viden, der kan hentes hos forskere af områder, der grænser op til økonomien*). Blandt en lang række hjælpelkilder nævner forfatteren også den psykologisk-pædagogiske videnskab *general semantics*, der her i landet går under navnet den almindelige semantik eller betydningsvidenskab. Men her skuffer forfatteren lidt for så vidt som han nøjes med at give nogle enkelte tommelfingerregler. Netop fordi semantikken er så ny og næppe har nået at vinde fodfæste hos ret mange økonomer og erhvervsfolk,

*) Se også Erik Johnsen: Psykologi for økonomer, E. T. 3/61.

kunne man have ønsket en bredere behandling. Browaldh vidner kun om den værdi, semantikken har haft for ham selv, og nævner, hvordan han så at sige omsætter sine begreber og vurderinger til index. Gør man ikke det, formår man ikke at skabe sig korrekte indtryk af situationer, begreber og personer, og det går ud over beslutningerne. Det kan være rimeligt at tilføje, at tankeretningens skaber, den polske greve Alfred Korzybski går endnu videre ved at hævde, at man i virkeligheden slet ikke kan gøre sig forståelig på en fornuftig måde, hvis man ikke tilpasser sit sprog efter semantikens regler**).

Også forfatterens artikel om „Tro och vetande i ekonomisk politik“ gør krav på særlig opmærksomhed. Det er endnu, hævder han, en væsentlig skavank ved økonomiske diskussioner, at de alt for ofte føres ud fra ret særprægede synsvinkler. Vel er forenkledede modeller vigtige, men lige så vigtigt er det at få reduceret risikoen for, at vi misforstår hinanden. Browaldh er ikke ene om at anfægte erhvervsfolkernes og økonomernes sprog og evne til at forklare sig, og det er rimeligt at erindre, at samfundet ikke bare består af individer, hvis adfærdsmønstre bestemmes af visse økonomiske motiver.

Browaldhs behandling af spørgsmålet om krig eller samexistens er tankevækkende. Forfatteren har ikke meget til overs for de mange og uovervejede forsøg, der er gjort for fredens bevarelse. Mennesker har altid været alt for ivrige til at foreslå hurtige løsninger uden først at have gjort sig klart, hvilke problemer eller kombinationer heraf, der skal løses. Han opregner en mængde af dem, der kan

***) Interesserede henvises til Wolfgang Stegmüller: *Das Wahrheitsproblem und die Idee der Semantik*, Wien 1957. En udmærket populær fremstilling er givet af Stuart Chase: *The Tyranny of Words*, Methuen 1938.

siges at skabe risikoen: Befolkningstilvæksten og den deraf følgende trussel om hungersnød, landenes kapitalbehov, den sociale og politiske uro i udviklingslandene, spændingen mellem landene i øst og vest, FN's organisation med veto retten og stemmeretten pr. land. Han nævner også den manglende evne til at forstå hinanden, som ikke blot skyldes sprogforskelle, men nok så meget forskelle i tradition, kulturmønstre, udtryksform, miljø o. s. v., og her kunne man fristes til igen at komme ind på „general semantics“. De mange problemer, hvis løsning ville kunne fjerne krigstruslen, gennemgås. Browaldh mener blandt dem alle at kunne pege på det væsentligste: „Krigen har som regel inletts av diktaturer. Detta om något är en fingervisning för hur fredsproblemet skall angripas. Hårt arbete behövs för spridning av demokrati inte minst i de nya länder som nu försöker välja mellan olika samhällsformer. Det andrum som vi för närvarande har genom den s. k. terrorbalansen måste utnyttas för att sprida demokratin så väl att massförintelsesvapnen en gång kan förvisas till krigsmuséernas avdelning för oanvända uppfinningar“.

Børge G. Johansen.

Diran Bodenhorn: *Intermediate Price Theory*. McGraw-Hill Co. 1961. 318 sider. Pris: 52 sh. 6 d.

På tilsvarende måde som producenter af vaskemidler bringer deres produkter på markedet ved at meddele os, at omsider kommer det produkt, forbrugerne længe har ventet på, fortæller amerikanske udgivere af nye fremstillinger af økonomisk teori – eller dele heraf – at nu endelig kommer der et helt nyt og opsigtsvækkende oplæg. Professor D. Bodenborns lærebog i pristeori adskiller sig imidlertid ikke væsentligt fra andre forfatteres tilsvarende fremstillinger, selv om der så ganske afgjort er tale om et kvalitetsprodukt. Bogen udmærker sig først og fremmest